

УДК 657:658.15:656.13

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2026-14-8>**Замазій О. В.**

доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової роботи,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7537-9025>

Oksana Zamazii

Khmelnyskyi Cooperative Trade and Economic Institute

Карвацка Н. С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування,
Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4490-4402>

Nataliia Karvatska

Khmelnyskyi National University

Кірюшина Г. А.

магістр,
Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7124-1331>

Kiryushina Anna

Khmelnyskyi National University

Броварний Е. М.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7788-8568>

Eduard Brovarnyi

Khmelnysky National University

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT FOR MANAGEMENT DECISIONS OF MOTOR TRANSPORT ENTERPRISES IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

Анотація. У статті досліджено теоретичні та практичні засади обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень автотранспортного підприємства в сучасних умовах господарювання, теоретичні, методичні та організаційні аспекти бухгалтерського обліку послуг автотранспортного підприємства в умовах трансформації економіки, посилення конкуренції та зростання вимог до якості управлінської інформації. Обґрунтовано роль системи обліково-аналітичного забезпечення як ключового інформаційного інструменту управління витратами, доходами та фінансовими результатами діяльності автотранспортних підприємств. Розкрито економічну сутність автотранспортних послуг та визначено їх місце в системі господарської діяльності підприємства з урахуванням специфіки перевізного процесу. У роботі відмічено, що обліково-аналітична система автотранспортного підприємства характеризується високим рівнем деталізації облікових даних, тісною інтеграцією оперативного та бухгалтерського обліку, а також орієнтацією на формування інформаційної бази для аналізу й прийняття ефективних управлінських рішень. Авторами систематизовано основні об'єкти бухгалтерського обліку автотранспортних послуг, зокрема витрати на експлуатацію транспортних засобів, доходи від надання перевезень, розрахунки з замовниками та фінансові результати. Особливу увагу приділено формуванню собівартості автотранспортних послуг, визначенню її складових та впливу організаційно-технологічних чинників на рівень витрат. Проаналізовано діючу систему документального забезпечення обліку автотранспортних послуг, визначено її значення для забезпечення достовірності та повноти облікової інформації. Доведено, що в сучасних умовах господарювання ефективна обліково-аналітична система автотранспортного підприємства є передумовою зменшення його фінансової стійкості, оптимізації витрат та обґрунтування управлінських рішень. Узагальнено напрями удосконалення обліку автотранспортних послуг з урахуванням вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, цифровізації облікових процесів та потреб управління. Реалізація запропонованих підходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності автотранспортних підприємств і забезпеченню їх сталого розвитку.

Ключові слова: облік, аналіз, управлінські рішення, автотранспортне підприємство, послуги перевезення, витрати, доходи, собівартість.

Abstract. The article analyzes the theoretical and practical foundations of accounting and analytical support for management decisions of a motor transport enterprise in modern economic conditions, the theoretical, methodological, and organizational aspects of accounting for the services of motor transport enterprises under modern economic conditions characterized by economic transformation, intensified competition, and increased requirements for the quality of managerial information. The role of the accounting and analytical support system as a key information tool for managing costs, revenues, and financial results of motor transport enterprises is substantiated. The economic essence of motor transport services is revealed, and their place in the system of business activities of enterprises is determined, taking into account the specifics of the transportation process. The thesis notes that the accounting and analytical system of a motor transport enterprise is characterized by a high level of detail in accounting data, close integration of operational and accounting records, and a focus on forming an information base for analysis and effective management decisions. Authors systematize the main objects of accounting for motor transport services, including vehicle operating costs, revenues from transportation services, settlements with customers, and financial results. Special attention is paid to the formation of the cost of motor transport services, identification of its components, and the influence of organizational and technological factors on the level of costs. The current system of documentary support for accounting motor transport services is analyzed, and its importance in ensuring the reliability and completeness of accounting information is emphasized. It is proven that in modern economic conditions, an effective accounting and analytical system of a motor transport enterprise is a prerequisite for strengthening its financial stability, optimizing costs, and justifying management decisions. The directions for improving the accounting of motor transport services are generalized, taking into account the requirements of national accounting standards, digitalization of accounting processes, and management needs. The implementation of the proposed approaches will contribute to increasing the competitiveness of motor transport enterprises and ensuring their sustainable development.

Keywords: accounting, analysis, management decisions, motor transport enterprise, automobile transport enterprise, transportation services, costs, revenues, cost price.

Постановка проблеми. Функціонування автотранспортних підприємств відбувається в умовах підвищеної економічної нестабільності, зростання конкуренції та посилення вимог до якості транспортних послуг. За таких умов обліково-аналітичне забезпечення автотранспортного підприємства набуває особливого значення, оскільки забезпечує інформаційну базу для прийняття управлінських рішень, контролю витрат і формування фінансових результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліково-аналітичного забезпечення діяльності автотранспортних підприємств досліджувалися у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток методики обліку витрат та калькулювання собівартості транспортних послуг зробили Бруханський Р., Гомотюк А., Доненко Ю., Демський В., Бойко Н., Концева В., Масалітіна В. та інші [1–5]. Разом з тим низка аспектів обліку послуг та аналітичного забезпечення управлінських рішень автотранспортних підприємств потребує подальшого наукового обґрунтування.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних засад обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень автотранспортного підприємства в сучасних умовах господарювання, визначення ролі бухгалтерського обліку як інформаційної бази для аналізу витрат, доходів і результатів діяльності, а також обґрунтування напрямів удосконалення обліково-аналітичної системи з метою підвищення ефективності управління та конкурентоспроможності підприємства.

Вклад основного матеріалу. Обліково-аналітичне забезпечення є ключовою системою для формування інформаційної бази для обґрунтованого прийняття управлінських рішень. Якісно організована облікова система забезпечує керівництво достовірною інформацією для прийняття управлінських рішень, оцінювання ефективності діяльності та визначення перспектив розвитку. Поєднання бухгалтерського обліку, економічного аналізу та контролю забезпечує формування необхідних даних для виявлення ризиків, мінімізації загроз і планування розвитку підприємства. Транспортні підприємства вирізняються специфічними особливостями виробничого процесу, що позначається на організації

бухгалтерського і податкового обліку, методах оцінки витрат, формуванні доходів та документальному супроводі господарських операцій. Зокрема, обліково-аналітична система автотранспортного підприємства адаптована до специфіки транспортування вантажів чи пасажирів. Акцент цієї системи спрямований на оперативний облік ресурсів та витрат.

Сучасні автотранспортні підприємства здійснюють широкий спектр послуг: вантажні, пасажирські та змішані перевезення, транспортно-експедиційне обслуговування, а також супутні логістичні операції.

У 2015–2021 рр. в Україні спостерігалася відносна стабільність обсягів перевезення вантажів із тенденцією до домінування автомобільного транспорту. У 2020 році зафіксовано максимальний показник загального обсягу перевезень – 1641 млн т, що було забезпечено зростанням автомобільних перевезень.

У 2022 році відбулося різке скорочення обсягів перевезень – до 902 млн т (59% від рівня попереднього року), що стало наслідком структурних змін у транспортній системі та суттєвих логістичних обмежень. Найбільше зниження зазнав залізничний транспорт (зменшення майже вдвічі порівняно з 2021 р.). Автомобільний транспорт продемонстрував відносно більшу адаптивність та зберіг домінуючу частку – понад 77% загального обсягу перевезень у 2022–2024 рр.

У 2023–2024 рр. спостерігається поступове відновлення ринку вантажних перевезень. У 2024 році загальний обсяг перевезень зріс до 986 млн т (+12% до 2023 р.), а вантажообіг – до 204,1 млрд т.

Структурний аналіз вантажообігу свідчить, що залізничний транспорт залишається ключовим видом за показником транспортної роботи (113,2 млрд ткм у 2024 р.), що обумовлено значно більшою середньою відстанню перевезень (647 км у 2024 р.) порівняно з автомобільним транспортом (77 км).

Аналіз динаміки перевезень вантажів свідчить про суттєве скорочення обсягів у 2022 році (на 41% порівняно з 2021 р.), що зумовлено воєнними чинниками та трансформацією логістичних маршрутів. Водночас автомобільний транспорт продемонстрував відносну стійкість та зберіг домінуючу частку у структурі перевезень – 77% у 2022–2024 рр. Це підтверджує його

Таблиця 1 – Динаміка перевезень вантажів та вантажообігу в Україні (2015–2024 рр.)

Рік	Перевезено вантажів, млн т (усього)	Автомобільний транспорт, млн т	Частка автотранспорту, %	Вантажообіг автотранспорту, млрд ткм
2015	1474	1021	69	53,3
2020	1641	1232	75	65,1
2021	1518	1121	74	61,8
2022	902	695	77	47,4
2023	878	677	77	55,5
2024	986	761	77	58,9

Джерело: побудовано авторами за даними [6]

ключову роль у забезпеченні внутрішньої логістики країни.

У 2024 році автомобільний транспорт забезпечив 77,16 % загального обсягу перевезень вантажів, що майже у 4,5 рази перевищує частку залізничного транспорту. За умов зростання ролі автоперевезень підвищується значення достовірного обліку витрат, зокрема паливно-мастильних матеріалів, амортизації рухомого складу та витрат на оплату праці водіїв. Середня відстань перевезення однієї тони вантажів автомобільним транспортом у 2024 році становила 77 км, що свідчить про переважання коротко- та середньодистанційних перевезень. Це визначає специфіку калькулювання собівартості автотранспортних послуг та обґрунтовує необхідність удосконалення системи управлінського обліку витрат за маршрутами та напрямками перевезень.

Таким чином, сучасна модель функціонування вантажного транспорту України характеризується:

- домінуванням автомобільного транспорту за обсягами перевезень;
- провідною роллю залізничного транспорту у формуванні вантажообігу;
- поступовим відновленням показників після різкого падіння у 2022 році;
- зростанням середньої дальності перевезень залізничним транспортом у 2024 році.

На відміну від інших сфер послуг, діяльність у галузі автоперевезень значною мірою регулюється державою: встановлюються тарифи на регулярні пасажирські маршрути, норми використання пально-мастильних матеріалів, вимоги до технічного стану

транспортних засобів, правила оформлення первинної документації тощо. Відповідно, облік автотранспортних послуг вимагає ретельного дотримання нормативно-правових актів та специфічних стандартів.

Базовим нормативно-правовим актом, що регулює класифікацію та організацію автомобільних перевезень в Україні, є Закон України «Про автомобільний транспорт» № 2344 [7]. Його положення визначають види автотранспортних послуг, особливості їх організації, вимоги до перевізників, а також повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері автомобільного транспорту.

Відповідно до Закону № 2344 автотранспортні послуги поділяються на пасажирські, вантажні та вантажно-пасажирські. Така класифікація є базовою для формування системи управління перевезеннями, організації обліку доходів і витрат перевізників, а також для регулювання конкурентних відносин на ринку транспортних послуг.

Пасажирські автомобільні перевезення загального користування включають автобусні перевезення та перевезення таксі. Автобусними визнаються перевезення пасажирів і їх багажу транспортними засобами, у яких кількість місць для сидіння перевищує дев'ять, включаючи місце водія. До цієї категорії належать і маршрутні таксі, що здійснюють рух за визначеними маршрутами у неіндивідуальному режимі. Перевезення таксі, на відміну від автобусних, є індивідуальними та здійснюються легковими автомобілями з кількістю місць для сидіння менше ніж дев'ять.

Вантажні автомобільні перевезення здійснюються за дорученням власників вантажу або уповноважених

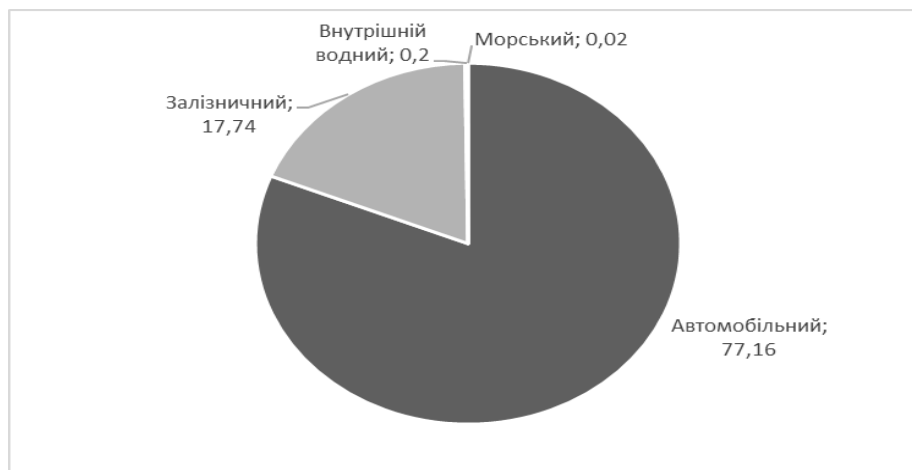

Рисунок 1 – Структура перевезень вантажів за видами транспорту у 2024 р.

Джерело: Побудовано авторами за даними [6]

ними осіб та можуть мати загальне або спеціальне призначення. Вантажно-пасажирські перевезення поєднують одночасне транспортування пасажирів і вантажу спеціалізованими транспортними засобами.

За територіальною ознакою автотранспортні перевезення поділяються на внутрішні та міжнародні. Внутрішні пасажирські перевезення на автобусних маршрутах загального користування класифікуються на міські, приміські та міжміські, що має принципове значення для тарифного регулювання, організації маршрутної мережі та компенсації пільгових перевезень.

Окреме місце в системі автомобільних перевезень займають перевезення на замовлення та туристські перевезення. Вони здійснюються на договірних засадах і мають нерегулярний характер, що зумовлює специфічні вимоги до їх організації та документального забезпечення. Згідно з чинним законодавством, перевізникам, які виконують такі перевезення, заборонено здійснювати посадку пасажирів в пунктах, призначених для маршрутів загального користування.

Узагальнену характеристику основних видів автомобільних перевезень відповідно до чинного законодавства України наведено в таблиці 2 [7].

Наведена класифікація автомобільних перевезень створює нормативну основу для організації діяльності автотранспортних підприємств, формування договірних відносин між учасниками транспортного процесу та забезпечення державного регулювання ринку автотранспортних послуг. Вона також має важливе значення для побудови системи бухгалтерського, оперативного, аналітичного обліку, податкового обліку та контролю фінансово-господарської діяльності перевізників, що дозволяє забезпечити управлінський персонал релевантною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень щодо ефективності перевезень, використання рухомого складу та оптимізації витрат.

Важливою складовою системи є належна організація первинного документування господарських операцій. Основними первинними документами виступають подорожні листи, товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі основних засобів, інвентарні картки обліку основних засобів, а також картки обліку роботи автомобілів. Диспетчерські журнали та зведені відомості забезпечують фіксацію показників пробігу, витрат пального, часу простоїв і виконання рейсів. Така деталізація створює підґрунтя для контролю вико-

нання виробничих завдань і обґрунтованого списання витрат. Графік документообігу передбачає послідовне проходження документів від диспетчерської служби до бухгалтерії з попереднім контролем з боку механіка, заправника та інших відповідальних осіб, що підвищує достовірність облікових даних.

Організація обліку активів автотранспортного підприємства характеризується значною питомою вагою рухомого складу у структурі необоротних активів. Аналітичний аспект обліково-аналітичної системи також передбачає детальний облік і контроль витрат пального з порівнянням нормативних та фактичних показників, облік заробітної плати водіїв, витрат на ремонт і технічне обслуговування.

Висновки. Отже, підводячи підсумок, слід відмітити, що обліково-аналітична система автотранспортного підприємства характеризується високим рівнем деталізації облікових даних, тісною інтеграцією оперативного та бухгалтерського обліку, а також орієнтацією на формування інформаційної бази для аналізу й прийняття ефективних управлінських рішень. Послуги автотранспортного підприємства є специфічним об'єктом бухгалтерського обліку, оскільки поєднують процес виробництва та реалізації в єдиному часовому проміжку. Основними об'єктами обліку є витрати на перевезення, доходи від надання транспортних послуг та фінансові результати діяльності. Тому, при формуванні системи обліково-інформаційного забезпечення управління розвитком автотранспортного підприємства необхідно враховувати низку специфічних особливостей галузі:

1. Транспорт як стратегічна галузь економіки. Транспорт є однією з ключових галузей економіки, що забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях. Автомобільний транспорт є невід'ємною складовою транспортної системи країни та організаційно формується в автотранспортні підприємства (АТП), які виконують функції з перевезення пасажирів і вантажів та забезпечують організаційне управління транспортними процесами.

2. Переваги автотранспортних перевезень на малі відстані. Перевезення вантажів автомобільним транспортом на короткі та середні відстані мають ряд суттєвих переваг порівняно з іншими видами транспорту. До них належать: мінімізація додаткових наванта-

Таблиця 2 - Класифікація автомобільних перевезень відповідно до Закону України «Про автомобільний транспорт»

Критерій класифікації	Вид перевезень	Характеристика
За видом послуг	Пасажирські	Перевезення пасажирів і їх багажу автобусами та таксі
	Вантажні	Перевезення вантажів за дорученням їх власників автомобільним транспортом
	Вантажно-пасажирські	Одночасне перевезення пасажирів і вантажів спеціалізованими автомобілями
За режимом перевезень	Звичайні	Рух за маршрутом з виконанням усіх передбачених зупинок
	Експресні	Рух зі скороченою кількістю зупинок та зменшеним часом у дорозі
За територіальною ознакою	Внутрішні	Перевезення в межах території України
	Міжнародні	Перевезення між пунктами, один або обидва з яких розташовані за межами України
За регулярністю	Регулярні	Перевезення на маршрутах загального користування за затвердженим розкладом
	Нерегулярні	Перевезення на замовлення та туристські перевезення

Джерело: сформовано авторами

жувально-розвантажувальних операцій при доставці вантажів безпосередньо зі складу постачальника на склад замовника, висока маневровість та швидкість руху транспортних засобів, а також забезпечення збереження вантажу під час перевезення.

3. Додаткові види діяльності автотранспортних підприємств. Окрім основної функції з надання послуг автоперевезень, АТП виконують роботи та надають послуги, пов'язані з організацією й обслуговуванням автотранспортного процесу. До таких видів діяльності належать транспортно-експедиційне обслуговування, яке охоплює комплекс робіт із підготовки, відправлення та отримання вантажів, а також надання послуг населенню. Крім того, автогосподарства здійснюють навантажувально-розвантажувальні операції, гаражне обслуговування та зберігання рухомого складу, технічне обслуговування і ремонт транспортних об'єктів, укладання договорів на перевезення, контроль за їх виконанням, експедиційні й складські операції, організацію перевезень відомчого транспорту та інші супутні послуги.

4. Необхідність системного технічного обслуговування. Експлуатація автотранспорту передбачає регулярне планово-обов'язкове технічне обслуговування

та ремонт транспортних засобів для підтримання їх у працездатному стані. З метою продовження терміну служби автомобілів проводяться капітальні ремонти, а для підвищення експлуатаційних характеристик – модернізація та поліпшення об'єктів.

5. Обсяг операцій із матеріально-технічного забезпечення. Автомобільні господарства виконують значний обсяг операцій із придбання матеріальних цінностей, таких як паливо, мастильні матеріали, запасні частини, агрегати та автомобільні шини. Велику частку складають операції з технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів, що потребують належного обліково-аналітичного супроводу для контролю витрат і забезпечення ефективності використання ресурсів.

6. Особливості калькуляції собівартості. Однорідність виконуваних робіт та відсутність незавершеного виробництва при перевезенні вантажів і пасажирів значно спрощують процес калькуляції фактичної собівартості виконаних робіт. Це дає змогу здійснювати точний облік витрат, ефективно контролювати фінансові показники підприємства та забезпечує основу для обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації діяльності.

Бібліографічний список:

1. Бруханський Р., Гомотюк А. Методологія формування витрат та визначення собівартості перевезень (управлінський облік у транспорті). *Економічний аналіз*. 2024. № 34 (1). с. 567–586. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.567>
2. Янчишин, В. Діджиталізація обліку діяльності автотранспортних підприємств. *Економіка та суспільство*, 2025. № (71). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-75>.
3. Демський, В. Особливості бухгалтерського обліку логістичних витрат підприємств. *Економіка та суспільство*, 2025. № (74). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-105>
4. Іванаускене Р., Пятрошене Б. Облік витрат на підприємстві транспортних послуг: міжнародний досвід. *Humanities Studies*. 2021. № 7. DOI: <https://doi.org/10.26661/hst-2020-7-84-12>
5. Концева, В., Масалітіна, В., & Бойко, Н. Облік, аналіз і аудит поворотної фінансової допомоги на підприємствах автомобільного транспорту. *Економіка та суспільство*, 2021. № (28). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-39>
6. Транспорт України. Transport of Ukraine. Статистичний збірник. Державна служба статистики України / За ред. Петренко І. Київ. 2024. 92 с. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/transport-ukrayiny-2024>
7. Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05.04.2001 р. № 2344- III (у редакції Закону України від 23.03.2006 р. № 3492-5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text>

References:

1. Brukhanskyi R., Homotiuk A. (2024) Metodolohiia formuvannia vytrat ta vyznachennia sobivartosti perevezen (upravlinskyi oblik u transporti) [Methodology of cost formation and determination of transportation cost (management accounting in transport)]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 34 (1). p. 567–586. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.567>
2. Yanchyshyn V. (2025). Didzhytalizatsiia obliku diialnosti avtotransportnykh pidpriemstv [Digitalization of accounting of motor transport enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-75>
3. Demskyi V. (2025) Osoblyvosti bukhgalterskoho obliku lohistychnykh vytrat pidpriemstv [Features of accounting for logistics costs of enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-105>
4. Ivanauskene R., Piatroshene B. (2021) Oblik vytrat na pidpriemstvi transportnykh posluh: mizhnarodnyi dosvid [Cost accounting at transport service enterprises: international experience]. *Humanities Studies*, no. 7. DOI: <https://doi.org/10.26661/hst-2020-7-84-12>
5. Kontseva V., Masalitina V., Boiko N. (2021) Oblik, analiz i audyt povorotnoi finansovoi dopomohy na pidpriemstvakh avtomobilnoho transportu [Accounting, analysis and audit of repayable financial assistance at motor transport enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-39>
6. Petrenko I. (eds.) (2024) Transport Ukrainy. Transport of Ukraine. Statystychnyi zbirnyk. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv. 92 p. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/publications/transport-ukrayiny-2024>
7. Zakon Ukrainy “Pro avtomobilnyi transport” [The Law of Ukraine ‘On Road Transport’] vid 05.04.2001 r. № 2344- III (u redaktsii Zakonu Ukrainy vid 23.03.2006 r. №3492-5). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text>

Стаття отримана: 09.02.2026

Стаття прийнята: 02.03.2026

Стаття опублікована: 09.04.2026